

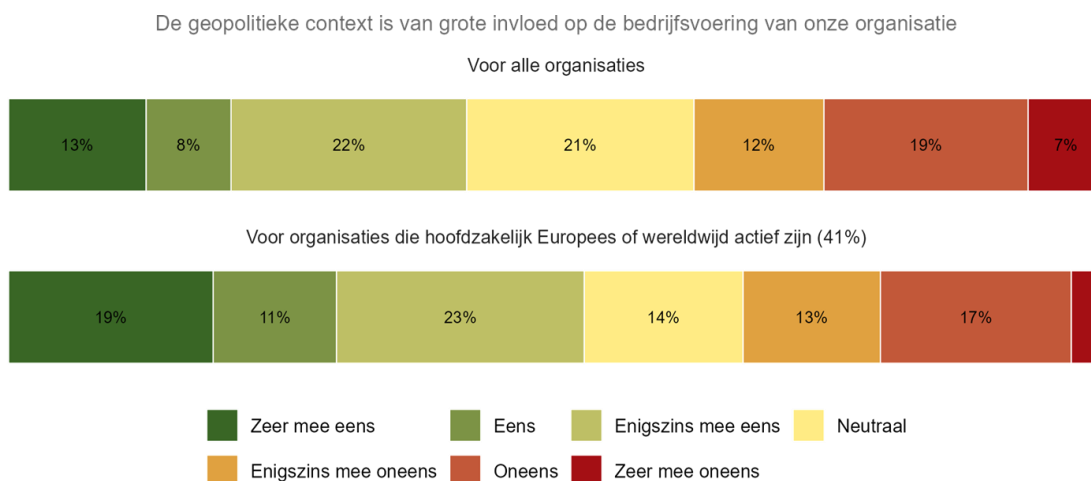
Samenvatting uitkomsten Nederlandse Innovatie Monitor 2025

Hoe innovatief zijn Nederlandse organisaties? Hoe ver zijn organisaties met de toepassing van nieuwe technologieën, waaronder kunstmatige intelligentie? Wat betekent geopolitieke onrust voor hun innovatiestrategie en -beleid? In deze monitor delen leidinggevend en bestuurders van Nederlandse bedrijven hun inzichten op deze en andere thema's.

① Bedrijven zijn verdeeld over de invloed van de geopolitieke context op hun bedrijfsvoering.

Voor het bedrijfsleven als geheel geldt dat 43% de geopolitieke context in de brede zin (internationale spanningen, handelsrelaties, internationale afhankelijkheden etc.) als enigszins tot zeer invloedrijk ervaart, terwijl 38% aangeeft hier beperkt of geheel geen last van te ondervinden (zie Figuur 1). Het restant van de bedrijven, 21%, staat hier neutraal in. Bij organisaties die hoofdzakelijk internationaal actief zijn, is de invloed duidelijk groter: 53% ervaart geopolitieke factoren als ten minste enigszins van invloed, waarvan 19% zelfs van zeer grote invloed en nog eens 11% van een grote invloed spreekt. Henk Volberda concludeert dat 'met name de industrie, agro en energiesectoren aangeven een grote invloed te ervaren, terwijl dit voor de ICT en de publieke sector beduidend minder is.'

Figuur 1: De geopolitieke context is niet op alle ondernemingen van even grote invloed

Bron: De Nederlandse Innovatie Monitor 2025, bewerking door SEO Economisch Onderzoek

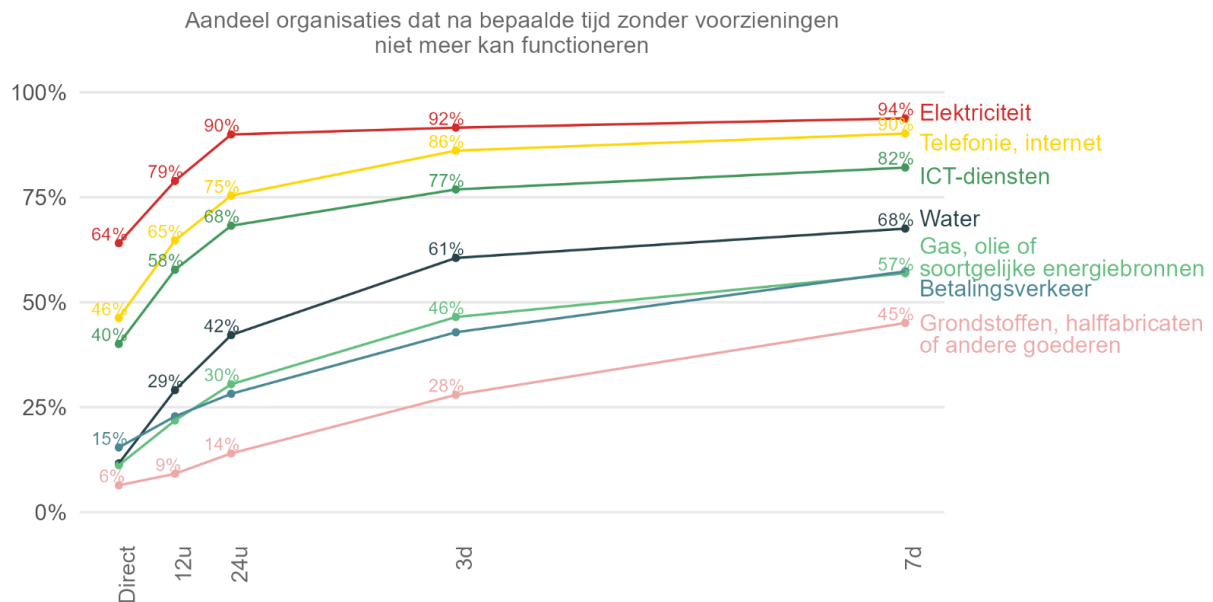
Noot: Gebaseerd op 311 waarnemingen, gewogen naar representativiteit voor de Nederlandse bedrijvenpopulatie exclusief zzp'ers. Door afrondingsverschillen wijkt het totaal van de balken af van 100.

② Het Nederlandse bedrijfsleven is kwetsbaar voor uitval van essentiële voorzieningen.

Het merendeel van de bedrijven blijkt al binnen een halve dag niet meer te kunnen functioneren zonder elektriciteit, telecom of andere ICT-diensten. Na een week zonder deze voorzieningen kan nog slechts 6% van de bedrijven opereren zonder stroom, 10% zonder telefonie en internet en 18% zonder ICT-diensten (zie Figuur 2). Dit onderstreept volgens Volberda 'de grote afhankelijkheid van het Nederlandse bedrijfsleven van deze vitale voorzieningen.' Gevraagd naar hun 'noodpakket' met getroffen voorzorgsmaatregelen voor het niet-functioneren van vitale voorzieningen blijkt dat een op

de vijf bedrijven (ruim 21%) nog niets heeft ondernomen. Daartegenover staat dat twee derde beschikt over back-upsystemen of voorraden (67%) en de helft risicoanalyses heeft uitgevoerd (50%) of verzekeringen heeft afgesloten (48%). Bij bijna een derde is een continuïteitsplan opgesteld (31%), terwijl slechts 13% alternatieve toeleveringsketens heeft ingericht.

Figuur 2: De belangrijkste voorzieningen voor het bedrijfsleven zijn stroom, telecom en ICT-diensten

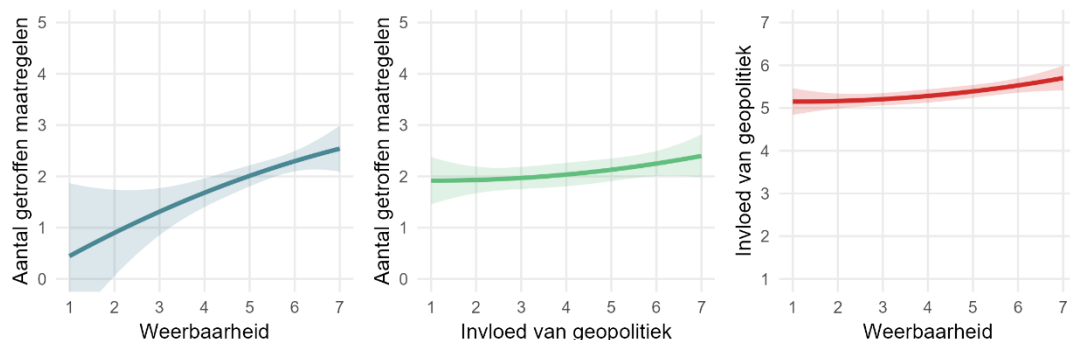

Bron: De Nederlandse Innovatie Monitor 2025, bewerking door SEO Economisch Onderzoek

Noot: Gebaseerd op 311 waarnemingen, gewogen naar representativiteit voor de Nederlandse bedrijvenpopulatie exclusief zzp'ers.

Bedrijven kunnen hun weerbaarheid op verschillende manieren versterken, zoals door het verhogen van de robuustheid (onverzettelijkheid), vergroten van de wendbaarheid (aanpassingsvermogen) en het versterken van de cohesie (menselijke verbinding). De mate van weerbaarheid hangt duidelijk samen met het aantal getroffen voorzorgsmaatregelen (zie Figuur 3). Voor de samenhang tussen het aantal maatregelen en de ervaren invloed van de geopolitieke context is slechts beperkt bewijs, evenals voor de relatie tussen geopolitieke invloeden en weerbaarheid. In beide gevallen is sprake van een lichte positieve samenhang: bedrijven die geopolitieke invloeden sterker ervaren, treffen iets meer maatregelen en zijn iets weerbaarder. Daarbij kan niet worden vastgesteld dat het om causale verbanden gaat.

Figuur 3: Weerbaarheid hangt sterk samen met het aantal getroffen maatregelen

Bron: De Nederlandse Innovatie Monitor 2025, bewerking door SEO Economisch Onderzoek

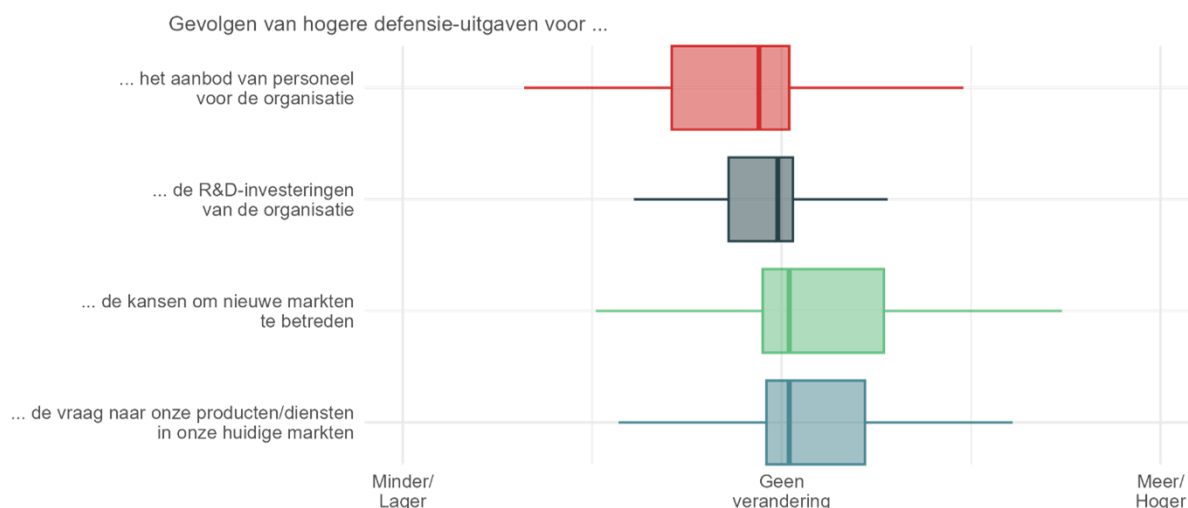
Noot: Gebaseerd op 311 waarnemingen, gewogen naar representativiteit voor de Nederlandse bedrijvenpopulatie exclusief zzp'ers.

zzp'ers. Keuze uit 0 tot maximaal 5 maatregelen; het gewogen gemiddelde is 2,1.

③ Hogere defensie-uitgaven zorgen voor krapte en verdringing, maar bieden ook kansen.

In reactie op de toenemende internationale spanningen is Nederland voornemens de defensie-uitgaven aanzienlijk te verhogen. Bedrijven verwachten dat dit vooral voelbaar zal zijn op de arbeidsmarkt, waar een kleiner personeelsaanbod tot verdere krapte kan leiden. Ook voorzien veel ondernemingen een negatief effect op hun eigen R&D-investeringen, mogelijk door verdringingseffecten op de arbeidsmarkt voor onderzoekspersoneel (zie Figuur 4). Tegelijkertijd zien bedrijven ook kansen: hogere defensie-uitgaven kunnen de vraag in bestaande markten stimuleren en toegang bieden tot nieuwe markten. Volberda: 'Vooral de ICT-sector is positief gestemd en verwacht dat krapte en verdringingseffecten zullen meevallen, terwijl tegelijkertijd veel nieuwe kansen en vraagstimulering worden verwacht. Organisaties in publieke sectoren voorzien daarentegen vaker een negatieve impact.'

Figuur 4: Als grootste impact van verhoogde defensie-uitgaven verwachten bedrijven minder arbeidsaanbod

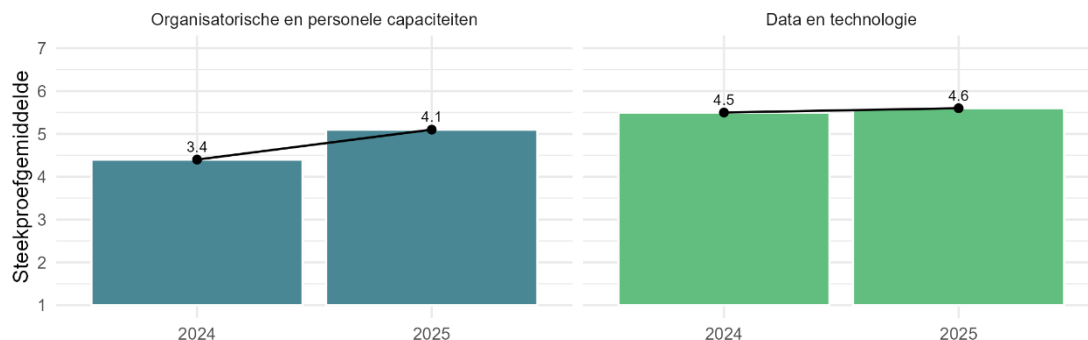
Bron: De Nederlandse Innovatie Monitor 2025, bewerking door SEO Economisch Onderzoek

Noot: Gebaseerd op 311 waarnemingen, gewogen naar representativiteit voor de Nederlandse bedrijvenpopulatie exclusief zzp'ers. Binnen de twee uiterste punten zit de spreidingsbreedte exclusief outliers, binnen de box zit 50 procent van de respondenten, en de verticale lijn toont de gewogen mediaan.

④ De volwassenheid van bedrijven op het gebied van kunstmatige intelligentie neemt toe.

Bedrijven geven aan vooral een inhaalslag te hebben gemaakt in organisatorische en personele capaciteiten die nodig zijn om AI effectief toe te passen. Ook de technologische infrastructuur en datasystemen zijn iets beter op orde dan vorig jaar (zie Figuur 5). Deze ontwikkelingen sluiten aan bij de versnelde adoptie van (generatieve) AI het afgelopen jaar. Daarnaast lijkt het beeld van de impact op bedrijfsprestaties te kantelen. Waar vorig jaar nog geen duidelijke positieve effecten zichtbaar waren, blijkt nu een significante samenhang tussen AI-volwassenheid en gerapporteerde prestaties – zelfs wanneer rekening wordt gehouden met achtergrondkenmerken van bedrijven. De productiviteitsparadox, stelt Volberda, is dus niet meer van toepassing: 'Investerings in AI beginnen nu eindelijk te renderen voor bedrijven en verhogen de productiviteit. Met name jonge, internationaal actieve bedrijven in de ICT-sector en de zakelijke en financiële dienstverlening kennen een hoge AI-volwassenheid.'

Figuur 5: Het vermogen van bedrijven om AI effectief toe te passen is toegenomen

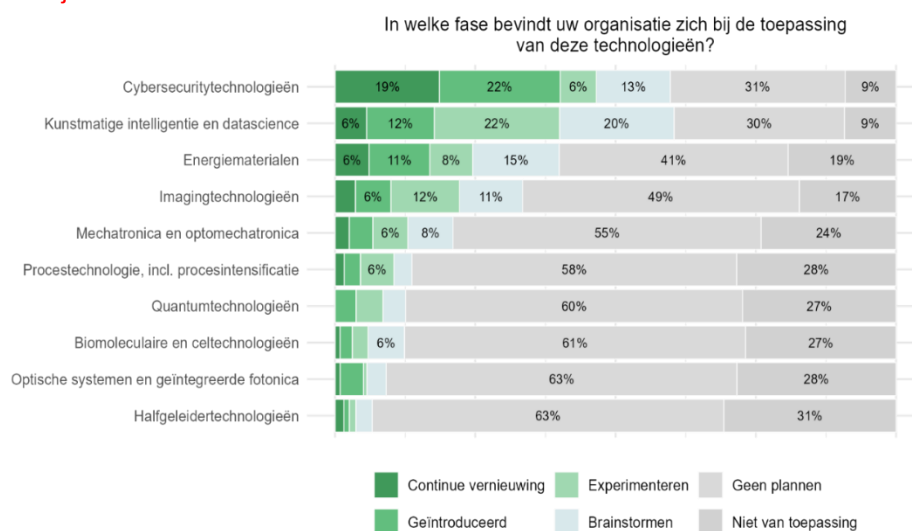
Bron: De Nederlandse Innovatie Monitor 2024-2025, bewerking door SEO Economisch Onderzoek

Noot: De jaren 2024-2025 gebaseerd op 454 en 311 waarnemingen, op jaarniveau gewogen naar representativiteit voor de Nederlandse bedrijvenpopulatie exclusief zzp'ers.

⑤ De toepassing van veel andere sleuteltechnologieën is vooralsnog beperkt.

Sleuteltechnologieën zijn de technologieën van de toekomst die een belangrijke bijdrage kunnen leveren aan het toekomstig verdienvermogen en de strategische autonomie van Nederland en aan maatschappelijke opgaven zoals verduurzaming en arbeidsmarktkrapte. De overheid stimuleert daarom gerichte investeringen in technologieën waarin Nederland een sterke internationale positie wil verwerven, onder meer via de Nationale Technologie Strategie (NTS). Momenteel gebruikt ongeveer de helft van de bedrijven cybersecuritytechnologieën en zo'n 40% past AI of data science toe. De overige sleuteltechnologieën worden door aanzienlijk minder bedrijven toegepast en bevinden zich vaak nog in de experimentele fase (zie Figuur 6). Toepassingen van sleuteltechnologieën komen voor in vrijwel alle sectoren en regio's, maar de Monitor laat volgens Volberda duidelijk een aantal regionale clusters zien: 'Halfgeleidertechnologie, optische systemen en (opto)mechatronica concentreren zich vooral in Noord-Brabant, quantumtechnologie in Zuid-Holland en AI en data science in Noord-Holland.'

Figuur 6: Cybersecuritytechnologie, AI en data science worden al breed toegepast in Nederlandse bedrijfsleven

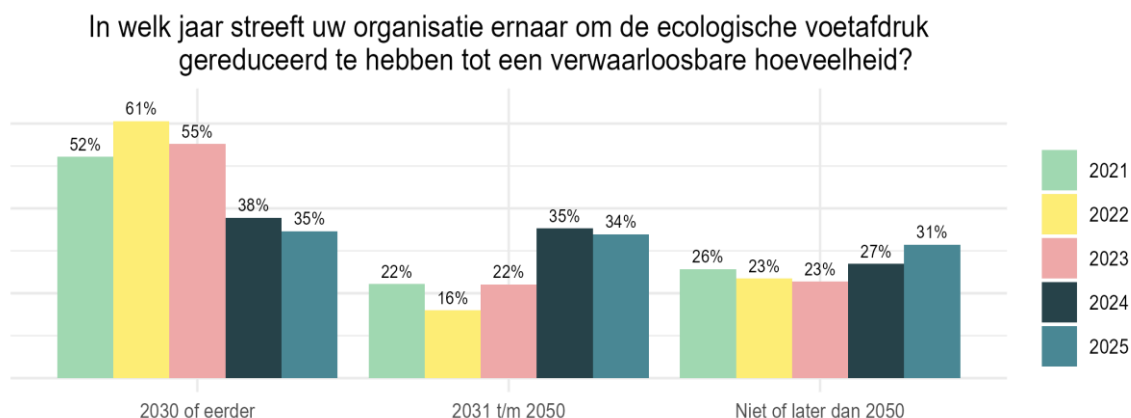
Bron: De Nederlandse Innovatie Monitor 2025, bewerking door SEO Economisch Onderzoek

Noot: Gebaseerd op 311 waarnemingen, gewogen naar representativiteit voor de Nederlandse bedrijvenpopulatie exclusief zzp'ers.

⑥ Bedrijven worden steeds minder klimaatambitieuus.

Het aandeel bedrijven met ambitieuze klimaatdoelstellingen – gedefinieerd als bedrijven die vóór 2030 streven naar een verwaarloosbare ecologische voetafdruk – is dit jaar opnieuw gedaald, van 38% naar 35%. De afname is wel aanzienlijk minder sterk dan vorig jaar. Momenteel verdeelt het bedrijfslandschap zich grofweg in drie gelijke delen: een derde streeft naar een verwaarloosbare voetafdruk vóór 2030, een derde vóór 2050 en een derde heeft deze ambitie niet of later dan 2050 (zie Figuur 7). Dit markeert een duidelijke breuk met de periode tot en met 2023, toen nog een meerderheid van de bedrijven klimaatambitieuus was en de overige twee groepen elk minder dan een kwart vertegenwoordigden. In de laatste twee jaren groeit ook het aandeel bedrijven dat geen of pas na 2050 een verwaarloosbare voetafdruk ambieert. Dit wijst erop dat niet enkel sprake is van verschuiving van klimaatambities met het dichterbij komen van 2030, maar ook met een bredere teruggang in klimaatambities.

Figuur 7: Aandeel klimaatambitieuze bedrijven is gedaald naar ruim een derde

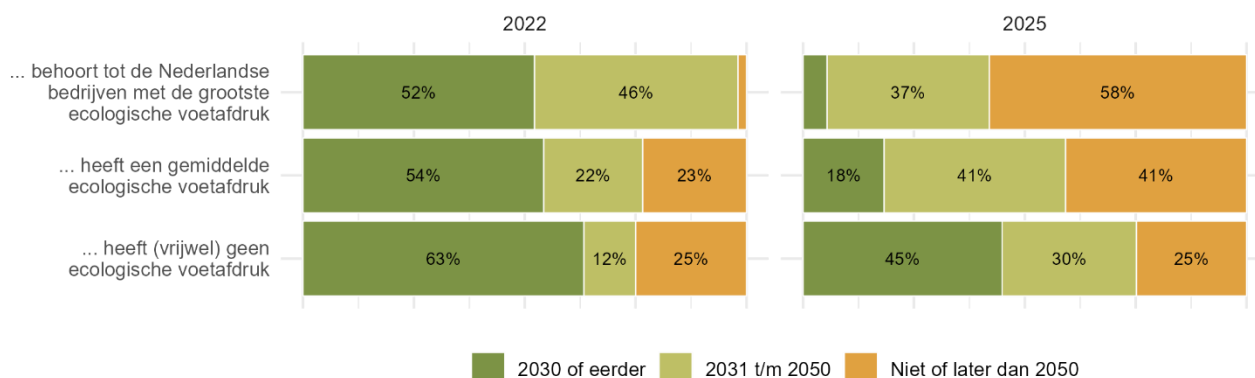
Bron: De Nederlandse Innovatie Monitor 2021-2025, bewerking door SEO Economisch Onderzoek

Noot: De jaren 2021-2025 zijn respectievelijk gebaseerd op 399, 391, 432, 454 en 311 waarnemingen, op jaarniveau gewogen naar representativiteit voor de Nederlandse bedrijvenpopulatie exclusief zzp'ers.

Volberda stelt dat het zorgelijk is dat 'vooral bedrijven met de grootste ecologische voetafdruk minder ambitieus zijn geworden.' Wanneer we de klimaatambities van bedrijven afzetten tegenover hun eigen inschatting van de omvang van hun ecologische voetafdruk, dan valt op dat bedrijven met een grotere voetafdruk verwachten meer tijd nodig te hebben om hun voetafdruk naar een verwaarloosbare hoeveelheid te reduceren (zie Figuur 8, rechterpaneel). Van de bedrijven die zichzelf rekenen tot de groep met de grootste ecologische voetafdruk, heeft slechts 5% de ambitie om deze nog voor 2030 te reduceren tot een verwaarloosbare hoeveelheid. Nog eens 37% ambieert dit voor 2050 en het restant – de grootste groep met 58% – ziet dit pas na 2050 gebeuren. Onder bedrijven in de laagste uitstootcategorie bestaat de grootste groep, 45%, juist uit bedrijven met een sterke klimaatambitie.

Ten opzichte van de eerste meting in 2022 zien we een sterke verschuiving in de klimaatambities van met name de bedrijven in de hogere uitstootcategorieën. Waar in 2022 de meeste bedrijven met de grootste ecologische voetafdruk nog de ambitie hadden om deze voor 2050 te reduceren naar een verwaarloosbare hoeveelheid, is het beeld inmiddels omgedraaid en voorziet juist het grootste aandeel dat dit niet voor 2050 gerealiseerd gaat worden (zie Figuur 8). Ook onder bedrijven met een gemiddelde en kleine voetafdruk zijn de klimaatambities naar beneden bijgesteld, maar niet zo substantieel als binnen de groep met de grootste voetafdruk.

Figuur 8: Bedrijven met een grotere ecologische voetafdruk hebben langer nodig om deze te reduceren

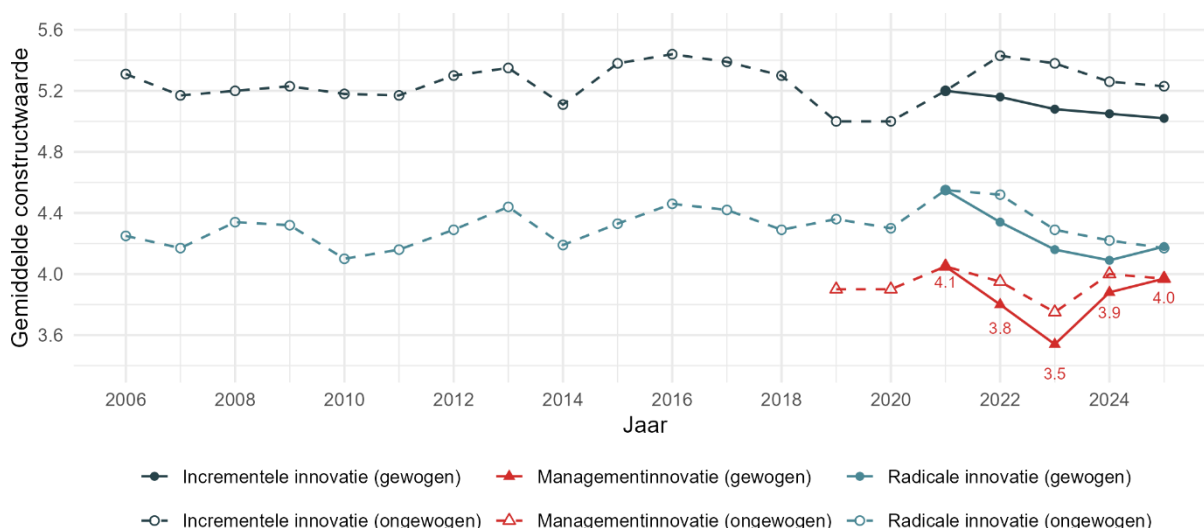
Bron: De Nederlandse Innovatie Monitor 2022 en 2025, bewerking door SEO Economisch Onderzoek

Noot: De jaren 2022 en 2025 zijn respectievelijk gebaseerd op 399 en 311 waarnemingen, op jaarniveau gewogen naar representativiteit voor de Nederlandse bedrijvenpopulatie exclusief zzp'ers. De kleinste (1 en 2) en grootste (4 en 5) uitstootcategorieën zijn samengevoegd omwille van de leesbaarheid en steekproefomvang.

⑦ Innovatie-inspanningen, bedrijfsprestaties en investeringen vertonen een wisselend beeld.

De inspanningen van bedrijven op het gebied van radicale innovatie (nieuwe producten/diensten voor nieuwe markten/klanten) en managementinnovatie (nieuwe vormen van organiseren, leidinggeven en samenwerken) zijn dit jaar licht toegenomen. Daarentegen neemt de incrementele innovatie (verbeterde producten/diensten voor bestaande markten/klanten) verder af, in lijn met de dalende trend van voorgaande jaren (zie Figuur 9). Bedrijven zijn bovendien iets minder positief over hun eigen prestaties, na het herstel van vorig jaar.

Figuur 9: Bedrijven minder actief met incrementele innovatie; radicale en managementinnovatie stijgen licht

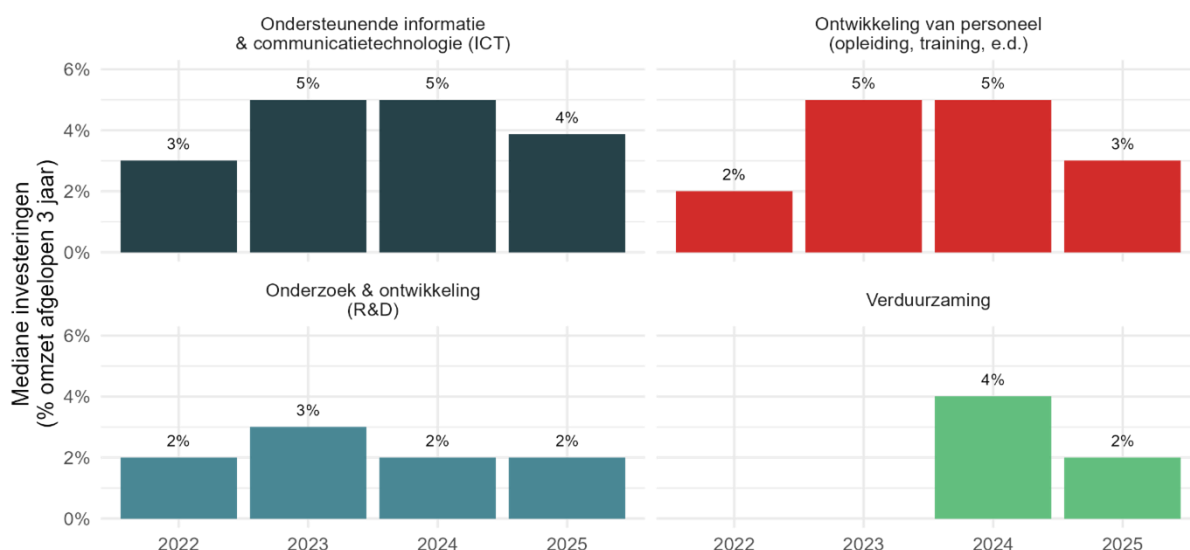

Bron: De Nederlandse Innovatie Monitor 2006-2025, bewerking door SEO Economisch Onderzoek

Noot: De jaren 2021-2025 zijn respectievelijk gebaseerd op 390, 377, 427, 454 en 311 waarnemingen, op jaarniveau gewogen naar representativiteit voor de Nederlandse bedrijvenpopulatie exclusief zzp'ers.

Ook investeringen staan onder druk, vooral op het terrein van verduurzaming en in mindere mate op het gebied van de ontwikkeling van personeel en ICT (zie Figuur 10). Het aandeel van de omzet dat geïnvesteerd wordt in ICT en ontwikkeling van personeel is dit jaar gedaald, maar ligt nog altijd hoger dan in 2022. Ook de investeringen in verduurzaming zijn gedaald. Waar vorig jaar nog 4% van de omzet naar verduurzaming ging, ligt de mediaan in 2025 op 2%. Het ligt daarmee even hoog als de investeringen in R&D, die in eerdere jaren de laagste categorie was. De hier getoonde trend is in lijn met recente cijfers van het CBS over investeringen die achterblijven op bedrijfsinkomen (CBS, 2025).

Figuur 10: De mediane investeringen als aandeel van de omzet zijn gelijk gebleven of gedaald

Bron: De Nederlandse Innovatie Monitor 2022-2025, bewerking door SEO Economisch Onderzoek

Noot: De jaren 2022-2025 zijn respectievelijk gebaseerd op 377, 427, 454 en 311 waarnemingen, op jaarniveau gewogen naar representativiteit voor de Nederlandse bedrijvenpopulatie exclusief zzp'ers. De respondenten is gevraagd hoeveel procent van de omzet in de afgelopen drie jaar gemiddeld is geïnvesteerd in ieder van de vier categorieën. Sinds 2024 wordt ook verduurzaming als losse categorie uitgevraagd. De figuur toont de gewogen mediaan voor het gehele bedrijfsleven.

Over de Nederlandse Innovatie Monitor 2025

De Nederlandse Innovatie Monitor is een van de grootste jaarlijkse vragenlijstonderzoeken naar innovatie en ondernemerschap onder Nederlandse bedrijven. De Nederlandse Innovatie Monitor 2025 is uitgevoerd door het Amsterdam Centre for Business Innovation van de Faculteit Economie & Bedrijfskunde, UvA. SEO Economisch Onderzoek heeft de monitor uitgezet en de analyses gedaan. Het onderzoek werd uitgevoerd onder regie van prof. dr. Henk Volberda, hoogleraar Strategie & Innovatie aan de UvA en directeur van het Amsterdam Centre for Business Innovation.

De Monitor is gebaseerd op een vragenlijst die wordt uitgezet onder bestuurders en leidinggevenden van Nederlandse bedrijven. Naast vragen over verschillende vormen van 'harde' technologische en 'zachte' sociale innovatie en verduurzaming, stonden dit jaar twee thema's centraal: (i) de impact van geopolitieke ontwikkelingen op de (innovatieve) activiteiten van bedrijven; (ii) de toepassing van sleuteltechnologieën, waaronder kunstmatige intelligentie (AI), in het Nederlandse bedrijfsleven.

In totaal zijn er dit jaar 688 complete vragenlijsten verzameld. Na correctie voor dubbelingen en niet-koppelbare respondenten aan de CBS database resteerden er 463 respondenten. Er is voor gekozen om de analyses te baseren op organisaties en bedrijven met meer dan één werkzaam persoon, dus exclusief zelfstandigen zonder personeel (zzp'ers). De belangrijkste reden hiervoor is dat niet alle thema's en constructen in de Monitor relevant zijn voor zzp'ers, terwijl zij door hun grote aandeel in de Nederlandse bedrijvenpopulatie wel een substantiële weerslag zouden hebben op de bevindingen. Het totaal aantal respondenten komt na deze (en andere) selecties uit op 311 bedrijfseenheden met meer dan een medewerker.

Een (geanonimiseerde) koppeling van deze respondenten aan administratieve bedrijvendata van het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) maakt het mogelijk om representatieve uitspraken te doen over het gehele Nederlandse bedrijfsleven. Deze uitbreiding is op initiatief van SEO ontwikkeld en wordt gefinancierd door het ministerie van Economische Zaken (EZ).

Meer informatie: Henk Volberda, 06 1297 2233 / h.w.volberda@uva.nl.